

В статье исследуются проблемы организации процессов банковского ценообразования в современных экономических условиях. Определены основные составляющие цены на кредитные продукты банков. Предложены рекомендации по усовершенствованию методов ценообразования на кредитные ресурсы и банковские ссуды.

In this paper we study the problem of how the processes of bank pricing in the current economic conditions. Identifies the key components of the price of credit products banks. Recommendations for improving methods of pricing for loans and bank loans.

Рецензент доктор економ. наук, професор Л. В. Кузнецова

УДК 330.322+330.341.1:332.1

Б. В. Погрішук, В. І. Чорнодон

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, економіка, регіон.

Проблема економічного зростання регіонального розвитку набуває особливої актуальності в сучасних умовах розвитку національної економіки. Визначальною умовою реалізації сучасної регіональної політики є розробка дієвого механізму інноваційного розвитку, інфраструктурний супровід процесів створення, виробництва та поширення інновацій та формування системи їх інвестиційного забезпечення. Розвиток інноваційно-структурних перетворень вимагає вирішення таких завдань, як: розробка методологічних засад інвестиційно-інноваційного розвитку; визначення пріоритетів національної економіки; обґрунтування регіонального розвитку з урахуванням наявних ресурсів; забезпечення динаміки економічного зростання.

Дослідження питань інвестиційно-інноваційного розвитку економіки відображено в працях В. П. Александрова, Ю. М. Гальчинського, В. М. Гейця, С. С. Герасимчука, М. А. Йохни, М. І. Крупки, А. Я. Кузнецова, О. О. Лапко, В. Г. Мединського, В. В. Оскольського, Б. Й. Пасхавера, В. М. Петрова, В. П. Семиноженка, Н. М. Сіренко, В. П. Ситника, В. М. Трегобчука, Р. А. Фатхутдінова, Л. І. Федулової, Й. Шумпетера, М. Г. Чумаченка та ін. Разом із тим до тепер невирішеною залишається низка актуальних питань

щодо регіональних особливостей розвитку економіки. Завдання по забезпеченню інвестиційно-інноваційного розвитку всіх систем життєдіяльності людини відноситься до фундаментальних проблем людства, вирішення яких потребує розробки конкретних напрямків реалізації, обґрунтування системи заходів по впровадженню новітніх розробок в різні сектори економіки.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних аспектів інвестиційно-інноваційного розвитку, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених на основі застосування методів дослідження : абстрактно-логічного, монографічного, порівняння та ін.

Метою дослідження є розробка положень щодо механізму інвестиційно-інноваційного розвитку на регіональному рівні та обґрунтування організаційно-економічних засад його реалізації.

Нині, при наявності значних людських і науково-технічних ресурсів невисоким залишається рівень доведення результатів наукових досліджень до втілення інновацій з метою регіонального розвитку.

Інституціональну динаміку регіонального розвитку визначає багато факторів, у тому числі: характеристика людського та фізичного капіталу; структура виробництва; структура та спрямованість інвестицій; диференціація державних витрат по регіонам; умови функціонування ринкових інститутів; політична стабільність (особливо стосовно гарантування прав власності, правил та методів державного регулювання, стабільності еволюційного розвитку економічної системи в цілому тощо). Динаміка розвитку формальних та неформальних інститутів, специфіка існування формальних та неформальних суспільних правил та норм найбільше проявляє себе саме на регіональному рівні. Це обумовлено різним рівнем соціально-економічного розвитку регіонів (навіть у межах однієї країни), історичними, культурними традиціями та настансами, ментальністю жителів регіону тощо. Всі ці фактори у свої чергу, обумовлюють і темпи інноваційного оновлення виробництва на регіональному рівні. Поряд з цим, на темпи розвитку інноваційних процесів у регіонах впливають [1, с. 310]:

- швидкість та масштаби ринкових економічних перетворень
- рівень розвитку ринкових секторів (у тому числі наявність у регіоні монофункціонального, застарілого промислового виробництва);

- потенційні можливості щодо використання природно-ресурсного потенціалу та географічного розташування регіонів;
- рівень структурної адаптації економіки регіону та його залежності від зовнішньоекономічної кон'юнктури;
- потенційні економічні та політичні можливості регіональних еліт впливати на розвиток інвестиційно-інноваційних процесів.

В сучасних умовах саме ці інституційні чинники (формальні та неформальні) вирішальним чином впливають на активізацію інноваційних процесів на регіональному рівні національної економіки.

Основою для забезпечення побудови конкурентоспроможної економіки є інноваційна складова. Формування суспільства знань як нової суспільно-економічної формації у ХХІ ст. зумовлене особливою роллю знання в сучасному цивілізаційному розвитку. Конкурентні переваги країн дедалі менше визначаються багатством природних ресурсів чи дешевою робочою силою і все більше — технічними інноваціями та застосуванням знань, які посідають перше місце серед факторів суспільного розвитку, сприяють досягненню взаємодоповнюваних цілей забезпечення сталого економічного зростання, підвищення суспільного добробуту, стимулювання соціальної злагоди, розвитку людини.

Основною ознакою конкурентоспроможності країни, є її здатність генерувати та швидко опановувати наукові, технологічні, промислові, організаційні інновації. Тому актуальності набувають розробка та реалізація Доктрини економіки знань, спрямованої на побудову національної інноваційної системи. При цьому мають максимально враховуватися поки що не втрачені Україною гуманітарні, геополітичні, економічні та науково-технічні переваги — вигідне географічне положення, висококваліфіковані кадри, високий рівень науково-технічного потенціалу [2, с. 8-9].

Важливою умовою реалізації Програми інноваційного розвитку країни та її регіонів є інвестиційне забезпечення. До того ж результативність нової економічної політики стане значно вищою, якщо до її здійснення будуть залучені місцеві органи влади. Це сприятиме максимальній реалізації економічного потенціалу кожного регіону, вирівнюванню соціально-економічного розвитку регіонів України.

Роль інвестицій як рушійної сили розвитку яскраво виявляється в тому, що інвестиції є потужним стимулом для подальшого розвитку науково-технічного прогресу. Застосування нових технологій забезпечує зниження витрат виробництва,

збільшення обсягів валової продукції, поліпшення її якості та створює значні переваги порівняно з конкурентами, адже ігнорування технічного прогресу неминуче призведе до занепаду.

Необхідність інвестицій зумовлена, зокрема, необхідністю оновлення або заміни наявної матеріально-технічної бази виробництва, її удосконалення або модернізації у зв'язку з моральним чи фізичним зношенням основних засобів виробництва, потребою у веденні виробництва на основі принципово нових технологій, збільшенням обсягів виробництва та освоєнням нових видів діяльності.

Окремі підприємства, розширюючи та зміцнюючи свій вплив на регіональному ринку до повного домінування на ньому, прагнучи до виходу на новий рівень та нові ринки, мають потребу в об'єднанні зусиль, тобто в організації кластерів.

В зв'язку з вищевикладеним, регіон, як соціально-економічна система, виступає ключовим фактором подальшого розвитку інноваційної системи, яка сприяє виходу створених у ній кластерів на світові ринки. Інформаційна служба регіону має не тільки забезпечувати участь господарюючих суб'єктів у конференціях та виставках, але й аналізувати вже сформовану структуру економіки регіону, вивчати можливості й потенціал розвитку перспективних у світовому масштабі напрямків діяльності.

Серед першочергових завдань, які слід вирішувати регіону стоїть імпортозаміщення в сегменті продукції, що випускається промисловістю, в результаті пошуку та нарощування конкурентних переваг даного виробництва. Зрілість та конкурентоспроможність елементів інноваційного кластеру приходить з часом. Спочатку завжди необхідно активно освоювати свій ринок, але ж при цьому інноваційні кластери обов'язково мають бути спрямовані на високі вимоги світового ринку [3, с. 107].

Згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму України: серед 134 країн посіла у 2009 р. у сфері розвитку початкової освіти 37 місце, у сфері розвитку вищої освіти — 45, у сфері формування чинників інноваційного розвитку — 52, за оснащеністю сучасними технологіями — 65, у сфері захисту прав інтелектуальної власності — 114 місце, що свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу, перетворення України в державу, яка експортує сировинні ресурси з незначною часткою доданої вартості, та виникнення загроз економічній та національній безпеці [4, с. 15].

Як свідчать результати досліджень аналізу стану інноваційної діяльності промислових підприємств України, подолання несприятливих тенденцій соціально-економічного розвитку нашої країни стримується відсталістю технологічної структури промислового виробництва, низьким рівнем виробничої бази, недостатнім державним фінансуванням НДДКР. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств здійснюється на 71,6-77,1 % за рахунок їх власних коштів, бюджетне фінансування складає лише 1,7-10,4 %, а кредити банків та кошти інвесторів (як вітчизняних, так й іноземних) становлять 14,7-16,4 %.

Зважаючи на те, що зростання забезпечує кількісний ріст, а розвиток — якісні зміни стану об'єкта, то результативність процесу соціально-економічного зростання країни або галузі повинна визначатися кількісним зростанням у поєднанні із техніко-технологічним, організаційним (інституційним), соціально-економічним і екологічним розвитком. Інноваційна діяльність, її рівень є динамічними категоріями і визначають можливість соціально-економічної системи розвиватися в майбутньому на власній основі. Як вже зазначалося, інноваційна діяльність включає науково-дослідну, маркетингову, технічну та інші види діяльності, а отже, — це впливає і на показники оцінки інноваційного рівня підприємства, галузі, регіону, країни [5, с. 90].

Інноваційна діяльність є однією із важливих форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень НТП у виробництво і соціальну сферу, що охоплює: випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію дострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального й екологічного становища [6]. Головною рушійною силою інноваційного розвитку є науково-технічний прогрес, який слід розглядати з урахуванням його економічного, технологічного й екологічного аспектів.

Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності не може бути забезпечена в повному обсязі без розвиненої фінансово-кредитної системи, фондового ринку, розвитку науки та техніки. Роль інвестицій як рушійної сили розвитку яскраво виявляється тому,

що інвестиції є потужним стимулом для подальшого розвитку науково-технічного прогресу.

В сучасних умовах господарювання підвищуються вимоги до економічних вимірів та економічних обґрунтувань прийняття рішень стосовно інноваційних проектів, які можуть фінансуватися лише після економічної оцінки кожного з можливих варіантів. Організація господарської діяльності здійснюється в напрямку досягнення своїх локальних цілей, передусім можливості успішно функціонувати на ринках виробництва нових товарів і послуг, які з'являються в результаті впровадження нових технологій. Саме виробництво конкурентоспроможної продукції, зміцнення позицій на ринку, покращення фінансового стану є кінцевим результатом інноваційної діяльності.

Враховуючи обмеженість фінансових ресурсів і необхідність подолання подальшого спаду виробництва, потрібно ґрунтовно будувати політику формування необхідної фінансової бази інвестування на основі оптимального поєднання використання власних і позикових коштів та залучення капіталу на найвигідніших умовах.

Організація інвестиційної діяльності має розпочатись з розробки стратегічного плану, орієнтованого на задоволення попиту споживачів, який з'ясовується лише у процесі маркетингових досліджень. За умов ринкових відносин необхідно вміло орієнтуватися на ринку, ефективно управляти та розпоряджатись виробничими, кадровими та фінансовими ресурсами, запобігати можливим негативним факторам навколишнього середовища.

Подолання несприятливих тенденцій соціально-економічного розвитку нашої країни стримується відсталістю технологічної структури промислового виробництва, низьким рівнем виробничої бази, недостатнім державним фінансуванням НДДКР.

Вирішення проблем, що постають перед суб'єктами господарювання, необхідно здійснювати в процесі реалізації таких функцій: розробка інноваційної стратегії розвитку підприємств та визначення сприятливих можливостей щодо її здійснення на ринку; створення конструкторської та технологічної документації на продукцію, що розробляється на основі нововведень; опрацювання технології виготовлення такої продукції на підприємстві здійснення маркетингової та збутової діяльності.

При цьому необхідно враховувати той факт, що інновація як нововведення, не тільки задовольняє потреби споживачів, а

також об'єктом інтелектуальної власності. Основою ефективною інноваційної діяльності є прогнозування потреби в певних інноваціях, на базі яких розробляються принципово нові прогресивні технології, здійснюється випуск високотехнологічної продукції, розробка прогресивних організаційних і управлінських рішень.

Ефективність інвестицій знаходить своє вираження у взаємопов'язаній системі показників, які різнобічно характеризують ефективність використання інвестиційного капіталу. Оцінка ефективності інвестицій є найвідповідальнішим і вирішальним етапом у процесі прийняття інвестиційних рішень. Від результатів цієї оцінки, її об'єктивності й обґрунтованості залежить прийняття зазначеного проекту до реалізації або його відхилення. Така оцінка дозволяє передбачити строки повернення вкладеного капіталу, ефективність його використання, темпи розвитку тощо.

З точки зору економічної оцінки ефективності інвестицій, об'єкт інвестування трактується не як відокремлене ціле, а як складова єдиного народногосподарського організму. Враховуючи результати дії внутрішніх, тут одночасно враховується і вплив зовнішніх факторів, а також відповідний вплив діяльності конкретного реципієнта на національний господарський комплекс України.

Зростання значення регіонального фактора, що між іншим супроводжується визнанням мезоекономіки в якості самостійного рівня економіки, неминуче призводить до врахування широкого спектру територіальних особливостей у поточній діяльності суб'єктів господарювання, відбиваючись на їх поведінці. Такі фактори створюють певне середовище, яке безпосередньо впливає на інтенсивність відтворювального процесу в регіоні. Саме через розбіжність у такій інтенсивності й виникають підстави для порівнянь між регіонами з приводу надходжень інвестицій [7, с. 35-36].

Важливим в процесі розробки таких концептуальних положень є прогнозування інноваційного розвитку, майбутнього стану зовнішнього середовища і власних ресурсів згідно з цілями і економічними інтересами. Перевагами концепції стратегічного управління інноваційним розвитком є не пасивне сприймання розвитку підприємства від дійсного до майбутнього, а активне формування стратегії власного розвитку від — майбутнього до дійсного.

Значний вплив на результативність інноваційної діяльності має розробка системи стратегічного управління інноваціями, що націлена на вирішення стратегічних завдань інноваційного

розвитку, шляхом оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу регіонів та їх ресурсних можливостей.

У сучасних умовах розвитку України необхідна розробка нової моделі економічного зростання, що відображає регіональні можливості інвестиційно-інноваційного розвитку, основу якого складає формування інвестиційного забезпечення фундаментальних та прикладних досліджень дослідно-конструкторських та технологічних розробок; випробування та промислове освоєння нововведень. Економічне зростання можна забезпечити шляхом активізації інноваційної діяльності, проте, інноваційний розвиток не можливий без його інвестиційного забезпечення.

Невід'ємною складовою інвестиційного розширення є постійне залучення нових ефективних факторів виробництва. При цьому конкурентоспроможність капіталу в багатьох аспектах ґрунтується на готовності та спроможності регіонів до впровадження інновацій

Література

1. Біла С. О. Сучасні тенденції формування інституційного середовища інноваційного розвитку на регіональному рівні національної економіки // Інвестиційно-інноваційний розвиток економіки регіону: Мат. IV-го з'їзду Спілки економістів України та Всеукр. наук.-практ. конф. / За заг. ред В. В. Оскольського — К., 2011. — С. 307-319.
2. Оскольський В. Про економічну політику сталого розвитку в Україні // Економіка України. — 2010. — № 6. — С. 88-92
3. Соколенко С. І. Розвиток економіки регіонів на основі інноваційних кластерів // Інвестиційно-інноваційний розвиток економіки регіону: Мат. IV-го з'їзду Спілки економістів України та Всеукр. наук.-практ. конф. / За заг. ред В. В. Оскольського — К., 2011. — С. 100-116.
4. Сімченко Н. О. Системно-структурні проблеми сталого розвитку в контексті інноваційних перетворень // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 7(109). — С. 13-18.
5. Густинський М. В. Методичні засади оцінки ефективності інноваційної діяльності у галузях національного господарства // Полтавська аграрна академія. — 2011. — № 2. — С. 88-92.
6. Закон України "Про інвестиційну діяльність" № 1560 XII від 18.09.91 р. (із зм.) // <http://www.rada.gov.ua>

7. Біла Н. Г. Інвестиційний клімат країни та регіону: з приводу уточнення змісту та структури для перехідної економіки // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. — 2011. — № 5 (130). — С. 27-37.

Резюме

В роботі обґрунтовано теоретико-методологічні та практичні аспекти інвестиційно-інноваційного розвитку на регіональному рівні та визначено організаційно-економічні засади його реалізації.

В работе обосновано теоретико-методологические и практические аспекты инвестиционно-инновационного развития на региональном уровне и определены организационно-экономические основы его реализации.

We grounded theoretical, methodological and practical aspects of investment and innovative development at the regional level and reasonable organizational and economic principles of its implementation.

Рецензент доктор економ. наук, професор А. І. Ковалев

УДК 339.72

Т. А. Родіонова

ДИНАМІКА ДОХІДНОСТІ ІНОЗЕМНИХ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ У ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇНАХ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Ключові слова: дохід, дохідність іноземних капіталовкладень, зовнішні дисбаланси, постсоціалістичні країни.

В умовах світової економічної кризи, що виявила незбалансованість міжнародних потоків капіталу та наявність вагомої спекулятивної складової у стратегіях міжнародних інвесторів, особливу актуальність набувають дослідження впливу припливу іноземних капіталовкладень на розвиток національних економік.

Ще на початку 90-х років більшість постсоціалістичних країн стала на шлях ринкових перетворень, під час яких труднощі на шляху фінансової стабілізації та економічного зростання кожної держави значною мірою були зумовлені дефіцитом національних фінансових ресурсів. Одним із інструментів пом'якшення фінансових проблем та поживлення економічної кон'юнктури постсо-